

ที่อยู่อาศัยบริเวณแนวคันกันน้ำของกรุงเทพมหานคร
ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี:
การศึกษาผลกระทบและแนวทางแก้ปัญหา

นาย ณวัฒน์ ทองสว่าง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเคหพัฒนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเคหการ ภาควิชาเคหการ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2541

ISBN 974-331-577-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

RESIDENTIAL AREA ALONG THE BMA'S FLOOD PROTECTION DIKE ON THE
CHAO PHRAYA RIVER, THONBURI BANK:
A STUDY OF IMPACT AND STRATEGIES FOR IMPROVEMENT.

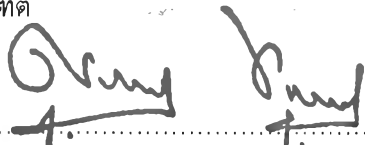
Mr. Nawat Thongswang

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Housing Development
Department of Housing Development
Graduate School
Chulalongkorn University
Academic Year 1998
ISBN 974-331-577-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์   ที่อยู่อาศัยบริเวณแนวคันกันน้ำของกรุงเทพมหานคร ริมน้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี:
การศึกษาผลกระทบและแนวทางแก้ปัญหา
โดย   นาย ณวัฒน์ ทองสว่าง
ภาควิชา   เคหการ
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ สัจกุล
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม   รองศาสตราจารย์ ดร.บรรณ โสภิชฐ์ เมฆวิชัย

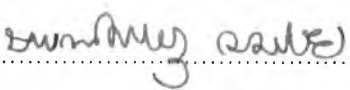
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการ
ศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ศุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จุลาสัย)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ สัจกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม/กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บรรณ โสภิชฐ์ เมฆวิชัย)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต นิตยะ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิรักษ์ สุจรีตานนท์)

ณวัฒน์ ทองสว่าง : ที่อยู่อาศัยบริเวณแนวคันกันน้ำของกรุงเทพมหานคร ริมน้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี: การศึกษาผลกระทบและแนวทางแก้ปัญหา (RESIDENTIAL AREA ALONG THE BMA'S FLOOD PROTECTION DIKE ON THE CHAO PHRAYA RIVER, THONBURI BANK: A STUDY OF IMPACT AND STRATEGIES FOR IMPROVEMENT.) อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ. ดร. วีระ สัจกุล, อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : รศ. ดร. บรรณ โสภิชฎ์ เมฆวิชัย, 188 หน้า. ISBN 974-331-577-2

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของการก่อสร้างคันกันน้ำของกทม. ต่อที่อยู่อาศัยและชุมชนในเขตบางพลัด ซึ่งตั้งอยู่ด้านหน้าและหลังแนวคันกันน้ำ บริเวณพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาช่วงสะพานกรุงธนบุรีถึงสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า โดยแบ่งแยกศึกษาจากบ้านซึ่งถือครองที่ดินในลักษณะที่ต่างกัน 3 กรณี คือ กรณีเจ้าของบ้านเป็นเจ้าของที่ดิน, กรณีที่เป็นที่ดินเช่า และกรณีบุกรุกที่สาธารณะ รวมถึงการศึกษาขั้นตอนการทำงานของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาที่ท่วม ซึ่งมีทั้งที่ประสบความสำเร็จและประสบปัญหาต่อชุมชนและที่อยู่อาศัย นอกจากนี้ ยังรวมถึงการศึกษาแนวความคิดในการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินริมน้ำ และการควบคุมการก่อสร้างริมน้ำเจ้าพระยาในอนาคต

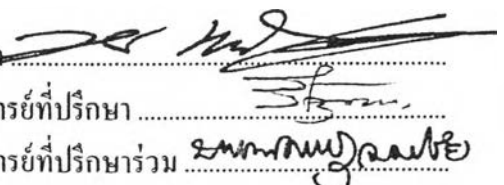
ผลจากการวิจัยพบว่า ประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่เชื่อว่าการสร้างคันกันน้ำจะเป็นประโยชน์ในการป้องกันน้ำท่วมและน่าจะทำให้ที่อยู่อาศัยและชุมชนโดยรวมอยู่ในสภาพที่ดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม การก่อสร้างก็ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบอยู่หลายประการด้วยกัน ซึ่งปัญหาต่าง ๆ มีสาเหตุมาจาก กระบวนการทำงานตั้งแต่เริ่มต้นของทางราชการที่ขาดการรับฟังความคิดเห็นของประชากรในพื้นที่ และนักวิชาการอย่างมากรวมเพียงพอ ทำให้แนวคันกันน้ำและรูปแบบของคันกันน้ำไม่เป็นทางเลือกที่ดีที่สุด และไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ก่อให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ เป็น 2 ส่วน คือ ผลกระทบต่อที่อยู่อาศัย และผลกระทบต่อชุมชนและเมือง ในส่วนของผลกระทบต่อที่อยู่อาศัยนั้นมีผลให้ต้องมีการรื้อถอน ปรับปรุงและซ่อมแซมแบบที่อยู่อาศัย อันเนื่องมาจากการก่อสร้างคันกันน้ำซึ่งทางตรงและทางอ้อม

สำหรับส่วนของชุมชนและเมืองนั้น อาจทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชนระหว่างผู้ที่อยู่ด้านหน้าและด้านหลังแนวคันกันน้ำ รวมถึงการทำให้ทัศนียภาพของชุมชนและที่อยู่อาศัยริมน้ำเปลี่ยนแปลงไป

แนวทางการแก้ปัญหานั้น ผู้วิจัยเสนอแนะให้เพิ่มขั้นตอนการประชาสัมพันธ์ และการทำประชาพิจารณ์ในช่วงเวลาการเตรียมการออกแบบและก่อสร้าง เพื่อให้รายละเอียดของโครงการได้ผ่านการรับรู้ของชาวชุมชนโดยตลอด ซึ่งจะเป็ประโยชน์อย่างยิ่งในการดำเนินโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามความต้องการของชาวชุมชนในพื้นที่ เป็นประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม และการกำหนดรูปแบบการก่อสร้างควรมีการคำนึงถึงสภาพลักษณะโดยรวมของที่อยู่อาศัยริมน้ำชุมชน และเมืองตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และวัฒนธรรมการดำรงชีวิตริมน้ำ การควบคุมการให้ที่ดินริมน้ำ และการควบคุมการก่อสร้างอาคารริมน้ำ ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งซึ่งจะช่วยให้ปัญหาหลาย ๆ ส่วน ได้รับการแก้ไขอย่างถูกวิธี

นอกจากนั้นการแก้ปัญหาคงจะมีแผนงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง มีการวางแผนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ตามลำดับความสำคัญก่อนหลัง เพื่อให้ได้บรรลุประโยชน์สูงสุด และลดความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นในทุก ๆ ขั้นตอนของการดำเนินงาน

ภาควิชา .....
เลขาธิการ
สาขาวิชา .....
เลขาธิการ
ปีการศึกษา 2540

ลายมือชื่อนิสิต .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

#C835599 : MAJOR HOUSING DEVELOPMENT
KEY WORD:

FLOOD PROTECTION DIKE / CHAO PHRAYA RIVER / IMPACT AND STRATEGIES FOR IMPROVEMENT

NAWAT THONGSWANG: RESIDENTIAL AREA ALONG THE BMA'S FLOOD PROTECTION DIKE ON THE CHAO PHRAYA RIVER, THONBURI BANK: A STUDY OF IMPACT AND STRATEGIES FOR IMPROVEMENT. ADVISOR: ASSOC.PROF. DR.VIRA SACHAKUL, CO-ADVISOR: ASSOC.PROF. DR.BANASOPIT MEKVICHAJ, 188 pp. ISBN 974-331-5772.

The objective of this study was to study the impact of constructing the BMA's flood protection dike on residences and community along the west of the Chao Phraya River Bank from Krungdhonburi Bridge to Somdej Phra Pinklao Bridge. Three categories of households were examined: the landowners, the tenants, and the squatters in public places. The construction procedures taken by the government organizations involved and the results, the measures to control land exploitation and constructions on the land along the riverbank in the future were also studied.

The results revealed that most residents believed that the construction would be beneficial for them since the dike would help protect against the floods. Also, their communities and residences would be in a better condition in general. However, the construction of the dike also caused some problems because the government officials and the specialists did not pay much attention to the residents' points of view in the early stages of the construction. Therefore, the dike and its shape was not the best choice to meet the residents' needs. Regarding the impact on residences, some houses had to be demolished, renovated or repaired due to the direct and indirect effects of the construction.

As for the impact on communities and towns, there were some conflicts between the residents in the front and in the back of the dike and the scenery of the towns and communities were changed.

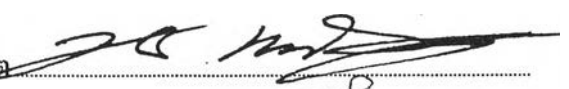
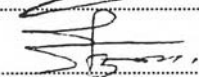
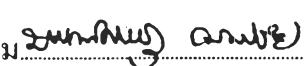
The author suggested that public relations and public hearings should be added to the procedure at the time of planning, preparation, and construction so that the details about the project were made known to the public all the time. This would make the construction go on efficiently and directly meet the needs of residents and yield the highest benefits to the public. The shape of the dike should be designed with respect to the overall image of the residences on the riverside, towns, and communities. It should go along well with the environment, culture and life along the river. Measures to control land exploitation and constructions on the riverside could be applied to solve some problems correctly.

Added to this, problem solving should be done clearly and continuously. Development planning should be done systematically, step by step according to the order of importance to gain the highest benefits and reduce the damage that might occur at any step of the construction procedure.

ภาควิชา.....Housing Development.....

สาขาวิชา.....Housing Development.....

ปีการศึกษา.....1998.....

ลายมือชื่อนิติกร
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาของท่านอาจารย์ รศ.ดร.วิระ สัจกุล ท่านอาจารย์ที่ปรึกษาผู้ให้คำแนะนำและดูแลเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ท่านอาจารย์ รศ.ดร.บรรณ โสภิชูร์ เมฆวิชัย อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ให้คำปรึกษาในมุมมองของนักผังเมืองและการทำงานของกรุงเทพมหานคร เพื่อประกอบการวิจัย รวมถึงคณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาเคหกรรมที่กรุณาแนะนำและให้แนวความคิดที่เป็นประโยชน์

ขอบคุณสำหรับแนวความคิดในการเลือกหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่ดีและเป็นประโยชน์จากคุณพิสิฐ เจริญทอง การให้ความร่วมมือในการหาข้อมูลเบื้องต้นอย่างดียิ่ง จากคุณสุริยา ปัทมานุท เพื่อนจากสำนักงานระบายน้ำ กทม. คุณสุราษฎร์ เจริญชัยกุล วิศวกรผู้รับผิดชอบโครงการก่อสร้างคันกั้นน้ำจากสำนักงานระบายน้ำ กทม. เจ้าหน้าที่ทุก ๆ หน่วยงานในเขตบางพลัด โดยเฉพาะฝ่ายพัฒนาชุมชนและฝ่ายโยธา ที่ให้การสนับสนุนด้านข้อมูลและชี้แนะแนวทางในการเข้าไปสำรวจหาข้อมูลในชุมชน รวมถึงข้าราชการและเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานผังเมือง, สำนักพัฒนาชุมชน การเคหะแห่งชาติ กรมเจ้าท่า ฯลฯ

ขอขอบคุณประธานชุมชน, คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกทุกคน ในชุมชนวัดกนิษินาถ, ชุมชนวัดบรมวงศศ, ชุมชนวัดคฤหบดี, ชุมชนบ้านปูน, ชุมชนวัดพระยาศิริโอบยสวรรค์, ชุมชนวัดดาวดึงษาราม และชุมชนคลองเจ้าครุฑ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเข้าไปสัมภาษณ์, แจกแบบสอบถาม และเข้าไปสำรวจข้อมูลในชุมชนอย่างละเอียดและครบถ้วน จนได้ผลการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

ขอบคุณผู้ช่วยสำรวจที่เข้าไปสำรวจพื้นที่ในชุมชนต่าง ๆ รวมถึงเพื่อนร่วมรุ่นเคหกรรม C8 ทุกคน ที่ช่วยให้คำแนะนำ และให้ความช่วยเหลือในทุกเรื่อง และสุดท้ายขอบคุณเป็นอย่างยิ่งสำหรับ คุณสุนีย์ ทองสว่าง ผู้รวบรวมและจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์จนแล้วเสร็จสมบูรณ์

สิ่งที่ได้จากวิทยานิพนธ์ ขอมอบให้เป็นประโยชน์กับสังคม ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างคันป้องกันน้ำท่วม เพื่อพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทุก ๆ ฝ่ายและกระบวนการพัฒนาทางสังคมที่สมบูรณ์ต่อไปในที่สุด

นายณวัฒน์ ทองสว่าง

18 มกราคม 2542

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฎ
สารบัญภาพ	ฏ
บทที่ 1	
บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและสาระสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 กรอบของการศึกษา	3
1.4 ขั้นตอน และวิธีดำเนินการศึกษา	4
1.5 คำจำกัดความในการศึกษา.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.7 ข้อจำกัดของการศึกษา	7
บทที่ 2	
สภาพทั่วไปของปัญหาน้ำท่วมและหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ	8
2.1 ปัญหาน้ำท่วมของกรุงเทพมหานคร	9
2.2 ระบบการจัดการป้องกันน้ำท่วมของกรุงเทพมหานคร	10
บทที่ 3	
สภาพทั่วไปและปัญหาของเขตบางพลัด	15
3.1 สภาพโดยทั่วไปของพื้นที่เขตบางพลัด	15
3.2 ปัญหาน้ำท่วมเขตบางพลัด	16
3.3 วิวัฒนาการเขตบางพลัด และบางกอกน้อย	17
3.4 การใช้ที่ดินของเขตบางพลัด.....	20
3.5 แผนการป้องกันน้ำท่วมเขตบางพลัด.....	31
3.6 พื้นที่กรณีศึกษา.....	39

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4

ระเบียบวิธี และการดำเนินการวิจัย.....		44
4.1	วิธีดำเนินการวิจัย	44
4.2	ขอบเขตพื้นที่กรณีศึกษา	46
4.3	ประชากร	47
4.4	กลุ่มตัวอย่าง	47
4.5	ขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง	48
4.6	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	48
4.7	การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้.....	52
4.8	การนำเสนอผลการวิจัย.....	52
4.9	ระยะเวลา และขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	52

บทที่ 5

ผลที่ได้จากการสำรวจ		55
5.1	ผลที่ได้จากการสำรวจรายละเอียดของชุมชน ในพื้นที่กรณีศึกษา	57
5.2	ลักษณะประชากรในพื้นที่กรณีศึกษา.....	62
5.3	ลักษณะของที่อยู่อาศัย	66
5.4	ปัญหาในชุมชน	72
5.5	ปัญหาน้ำท่วม	76
5.6	การประชาสัมพันธ์และความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ	81
5.7	ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการป้องกันน้ำท่วม.....	85
5.8	ขั้นตอนในการดำเนินการก่อสร้างคันกั้นน้ำ	88
5.9	แนวความคิดของชุมชนต่อการควบคุมการก่อสร้างริมแม่น้ำ และด้านฝั่งเมือง	100
5.10	การดำเนินการของหน่วยงานราชการเพื่อการแก้ปัญหาน้ำท่วม.....	103
5.11	ขั้นตอนในการดำเนินการก่อสร้างคันกั้นน้ำ	107

บทที่ 6

บทสรุป/แนวทางการแก้ปัญหา/ข้อเสนอแนะ		108
6.1	ขั้นตอนการดำเนินการของหน่วยงานราชการ	108
6.2	การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานราชการ	112
6.3	แนวก่อสร้างคันป้องกันน้ำท่วม และรูปแบบคันกั้นน้ำ	115

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6.4 ผลกระทบที่เกิดจากการก่อสร้างคันกั้นน้ำ.....	117
6.5 แนวทางการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยบริเวณคันกั้นน้ำแบ่งแยกตามการถือครองกรรมสิทธิ์.....	118
6.6 แนวทางการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยบริเวณหน้าและหลังคันกั้นน้ำ ทางด้านกายภาพ	120
6.7 แนวทางการลดผลกระทบของโครงการที่มีต่อชุมชนและเมือง	122
6.8 ความคิดเห็นทางด้านผังเมือง และการควบคุมการก่อสร้างอาคารริมแม่น้ำ.....	122
6.9 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อไป.....	125
เอกสารอ้างอิง	126
ภาคผนวก ก	
ตัวอย่างแบบสอบถามทั่วไป.....	129
ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน	137
ภาคผนวก ข	
ลักษณะชุมชน.....	142
1. ชุมชนวัดภคินีนาถ	143
2. ชุมชนวัดบวรมงคล	149
3. ชุมชนวัดศฤหบดี	155
4. ชุมชนบ้านปูน.....	162
5. ชุมชนวัดพระยาศิริไอยสวรรค์.....	168
6. ชุมชนวัดดาวดึงษาราม	173
7. ชุมชนคลองเจ้าครุฑ.....	179
แนวทางการแก้ปัญหของชุมชนทางด้านการจัดการและสังคม	186
แนวทางการดำเนินการบำรุงรักษาคันกั้นน้ำ ภายหลังการก่อสร้างคันกั้นน้ำแล้วเสร็จ	186
ประวัติผู้วิจัย.....	188

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 วิธีการวางแผนเพื่อการแก้ไขปัญหาหน้าท่วม (ดัดแปลงจาก Kates, 1962).....	13
ตารางที่ 2 การใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต ผังเมืองรวมเขตบางพลัด และแขวงอรุณอมรินทร์ ปี พ.ศ. 2555..	26
ตารางที่ 3 จำนวนประชากร ความหนาแน่นรายแขวง เขตบางพลัดปี พ.ศ. 2520-2541.....	28
ตารางที่ 4 แสดงชุมชนในเขตบางพลัด.....	30
ตารางที่ 5 แสดงแผนการทำวิจัย.....	45
ตารางที่ 6 จำนวนขนาดตัวอย่างที่จะทำการศึกษาตามจำนวนของประชากร.....	47
ตารางที่ 7 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง.....	48
ตารางที่ 8 แสดงข้อมูลด้านประชากรของชุมชนในพื้นที่กรณีศึกษา.....	57
ตารางที่ 9 แสดงอัตราส่วน บ้าน:ครอบครัว ของแต่ละชุมชน.....	58
ตารางที่ 10 แสดงสัดส่วนของบ้านต่อจำนวนประชากร.....	58
ตารางที่ 11 แสดงขนาดพื้นที่ชุมชน และกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดิน.....	60
ตารางที่ 12 แสดงสภาพปัญหาทางกายภาพของแต่ละชุมชน.....	61
ตารางที่ 13 แสดงสภาพปัญหาทางสังคมของแต่ละชุมชน.....	61
ตารางที่ 14 สัดส่วนของกลุ่มประชากรตัวอย่าง.....	62
ตารางที่ 15 อายุของสมาชิกในครัวเรือน.....	63
ตารางที่ 16 การศึกษาขั้นสูงสุดของสมาชิกในครัวเรือน.....	63
ตารางที่ 17 จำนวนครอบครัวที่อาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน.....	64
ตารางที่ 18 การประกอบอาชีพของครัวเรือน.....	64
ตารางที่ 19 อาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัว.....	65
ตารางที่ 20 รายได้ของครอบครัว.....	65
ตารางที่ 21 รายจ่ายของครอบครัว.....	66
ตารางที่ 22 ชนิดของที่อยู่อาศัย.....	66
ตารางที่ 23 ลักษณะการปลูกบ้าน.....	67
ตารางที่ 24 สภาพของที่พักอาศัย.....	68
ตารางที่ 25 สถานที่ตั้งของที่อยู่อาศัย.....	68
ตารางที่ 26 สัดส่วนการถือครองกรรมสิทธิ์.....	69
ตารางที่ 27 เส้นทางเข้า-ออก.....	69
ตารางที่ 28 การเข้าถึงโดยทางรถยนต์.....	69
ตารางที่ 29 การถือครองที่อยู่อาศัย.....	70

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 30 วัตถุประสงค์ของการใช้บ้าน	70
ตารางที่ 31 เอกสารสิทธิของผู้อยู่อาศัย.....	71
ตารางที่ 32 ลักษณะที่พักอาศัยสำหรับผู้ไม่มีเอกสารสิทธิ	71
ตารางที่ 33 ปัญหาที่ถูกเลือกเป็นความสำคัญอันดับ 1	72
ตารางที่ 34 ปัญหาที่ถูกเลือกเป็นความสำคัญอันดับ 2	72
ตารางที่ 35 ปัญหาที่ถูกเลือกเป็นความสำคัญอันดับ 3	73
ตารางที่ 36 สรุปคะแนนของปัญหา.....	73
ตารางที่ 37 ความรู้สึกต่อชุมชนที่อยู่อาศัย.....	74
ตารางที่ 38 แสดงความสัมพันธ์ของสถานที่ตั้งของที่อยู่อาศัยกับความรู้สึกต่อชุมชน.....	75
ตารางที่ 39 แสดงความสัมพันธ์ของความรู้สึกต่อชุมชนที่อยู่อาศัยกับสภาพน้ำท่วมที่อยู่อาศัย	75
ตารางที่ 40 สภาพการเกิดน้ำท่วม.....	77
ตารางที่ 41 สถานที่ตั้งของที่อยู่อาศัยสัมพันธ์กับสภาพน้ำท่วมในบริเวณบ้าน	77
ตารางที่ 42 ระยะเวลาที่น้ำท่วม.....	78
ตารางที่ 43 การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมด้วยตัวเอง	79
ตารางที่ 44 ภาวะหลังการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม.....	79
ตารางที่ 45 การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมด้วยตัวเอง	80
ตารางที่ 46 การรับทราบเกี่ยวกับโครงการป้องกันน้ำท่วม เขตพื้นที่บางพลัด	82
ตารางที่ 47 ผู้ประชาสัมพันธ์.....	83
ตารางที่ 48 ช่วงเวลาที่ทราบข่าวโครงการ	83
ตารางที่ 49 การรับทราบรายละเอียดของลักษณะคั่นกันน้ำ.....	84
ตารางที่ 50 การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานราชการ	84
ตารางที่ 51 ความร่วมมือในการติดตามข้อมูลข่าวสาร	85
ตารางที่ 52 ความร่วมมือในการให้ผู้รับเหมาก่อสร้างเตรียมการก่อสร้างในที่ดินของชุมชน	85
ตารางที่ 53 ความยินยอมกรณีมีการก่อสร้างคั่นกันน้ำชนิดแนวเขตที่ดิน	86
ตารางที่ 54 ความพอใจในการดูแลคั่นกันน้ำและระบบระบายน้ำที่สร้างขึ้น	87
ตารางที่ 55 ความพอใจในการบำรุงรักษาคั่นกันน้ำและระบบระบายน้ำ	87
ตารางที่ 56 ความรู้สึกเกี่ยวกับคั่นกันน้ำ.....	90
ตารางที่ 57 ความรู้สึกเกี่ยวกับคั่นกันน้ำ.....	90
ตารางที่ 58 ลักษณะของคั่นกันน้ำที่เห็นว่าเหมาะสม	91
ตารางที่ 59 สภาพที่อยู่อาศัยภายหลังก่อสร้างคั่นกันน้ำ.....	92

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 60 ผลของการก่อสร้างคันกั้นน้ำต่อการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย	95
ตารางที่ 61 การปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยเนื่องจากการก่อสร้างคันกั้นน้ำ	95
ตารางที่ 62 ประโยชน์ที่คิดว่าจะได้รับหลังสร้างคันกั้นน้ำแล้วเสร็จด้านทัศนียภาพ	96
ตารางที่ 63 ประโยชน์ที่คิดว่าจะได้รับหลังสร้างคันกั้นน้ำแล้วเสร็จด้านคมนาคม	96
ตารางที่ 64 ประโยชน์ที่คิดว่าจะได้รับหลังสร้างคันกั้นน้ำแล้วเสร็จด้านที่อยู่อาศัย.....	97
ตารางที่ 65 ประโยชน์ที่คิดว่าจะได้รับหลังสร้างคันกั้นน้ำแล้วเสร็จด้านพาณิชย์/ธุรกิจ.....	97
ตารางที่ 66 การยอมรับถ้าราชการต้องการให้ย้ายที่อยู่อาศัยออกจากพื้นที่.....	98
ตารางที่ 67 ความเห็นหากราชการจัดหาที่อยู่ให้ใหม่	98
ตารางที่ 68 สภาพน้ำท่วมหลังจากก่อสร้างคันกั้นน้ำแล้ว	99
ตารางที่ 69 ความต้องการการช่วยเหลือในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยจากทางราชการ	99
ตารางที่ 70 สภาพน้ำท่วมหลังจากก่อสร้างคันกั้นน้ำแล้ว	99
ตารางที่ 71 ความต้องการการช่วยเหลือในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยจากทางราชการ	100
ตารางที่ 72 การรับทราบเรื่องกฎหมายควบคุมการก่อสร้างอาคาร	101
ตารางที่ 73 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง.....	101
ตารางที่ 74 แนวความคิดในการกำหนดให้พื้นที่ริมแม่น้ำเป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อสันถนาการฯ	102
ตารางที่ 75 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานที่ตั้งของที่อยู่อาศัยกับความเห็นเรื่องกำหนดให้พื้นที่ริมแม่น้ำเป็นพื้นที่สาธารณะ	102
ตารางที่ 76 แสดงขั้นตอนการจัดการความขัดแย้งและการมีส่วนร่วมสาธารณะ	114

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 สภาวะการเกิดและการแก้ไขน้ำท่วมกรุงเทพมหานคร	12
แผนภูมิที่ 2 วิวัฒนาการของเขตบางพลัด และเขตบางกอกน้อย	19
แผนภูมิที่ 3 แสดงรายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนของแต่ละชุมชน	59
แผนภูมิที่ 4 ความสัมพันธ์ของสถานที่ตั้งของที่อยู่อาศัยกับความรู้สึกต่อชุมชน	75
แผนภูมิที่ 5 ความสัมพันธ์ของสภาพน้ำท่วมที่อยู่อาศัยกับความรู้สึกต่อชุมชน	76
แผนภูมิที่ 6 สถานที่ตั้งของที่อยู่อาศัยสัมพันธ์กับสภาพน้ำท่วมในบริเวณบ้าน	78
แผนภูมิที่ 7 การปรับปรุงที่อยู่อาศัย	80
แผนภูมิที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานที่ตั้งของที่อยู่อาศัยและความรู้สึกต่อคั่นกันน้ำ.....	91
แผนภูมิที่ 9 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานที่ตั้งของที่อยู่อาศัยกับความเห็นเรื่องการกำหนดให้พื้นที่ริมแม่น้ำเป็นพื้นที่สาธารณะ	103
แผนภูมิที่ 10 แสดงกระบวนการดำเนินงานของโครงการที่ผ่านมา.....	109
แผนภูมิที่ 11 แสดงแนวทางปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานของโครงการ	111

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แผนที่กรุงเทพมหานครฯ แสดงเขตบางพลัด	15
ภาพที่ 2 แผนที่เปรียบเทียบการใช้ที่ดิน ปีพ.ศ. 2517, 2523, 2529 และ 2537	22
ภาพที่ 3 แผนที่แสดงที่ตั้งโครงการ	31
ภาพที่ 4 แผนที่แสดงแนวคันกั้นน้ำทั้ง 4 แนว	32
ภาพที่ 5 แสดงรูปแบบมาตรฐานของคันกั้นน้ำ	33
ภาพที่ 6 แสดงรูปแบบมาตรฐานของคันกั้นน้ำ	34
ภาพที่ 7 แสดงรูปแบบมาตรฐานของคันกั้นน้ำ	35
ภาพที่ 8 แสดงรูปแบบมาตรฐานของคันกั้นน้ำ	36
ภาพที่ 9 แผนที่แสดงที่ตั้งชุมชน	39
ภาพที่ 10 แผนที่แสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน	41
ภาพที่ 11 แสดงบ้านบุกรุกลำน้ำสาธารณะ	67
ภาพที่ 12 รูปแสดงพื้นที่ที่ถูกน้ำกัดเซาะภายหลังปลูกบ้านแล้ว	67
ภาพที่ 13 แสดงที่อยู่อาศัยสภาพดี	68
ภาพที่ 14 ที่อยู่อาศัยสภาพทรุดโทรม	68
ภาพที่ 15 ที่อยู่อาศัยริมแม่น้ำก่อนทำคันกั้นน้ำ	108
ภาพที่ 16 ที่อยู่อาศัยริมแม่น้ำหลังทำคันกั้นน้ำ	108
ภาพที่ 17 ผังแสดงแนวคันกั้นน้ำตามแบบเดิมเปรียบเทียบกับแนวที่ปรับปรุงใหม่	115
ภาพที่ 18 แบบแสดงรูปตัดคันกั้นน้ำ	117
ภาพที่ 19 การถมบริเวณบ้าน	121
ภาพที่ 20 การยกตัวบ้านให้สูงขึ้น	121
ภาพที่ 21 ภายหลังจากการปรับปรุง	121
ภาพที่ 22 แสดงตัวอย่างการใช้พื้นที่ริมแม่น้ำเพื่อสาธารณประโยชน์	123
ภาพที่ 23 รูปตัดแสดงการควบคุมการก่อสร้างอาคารริมแม่น้ำตามข้อกำหนดทางด้านผังเมือง	124
ภาพที่ 24 แผนที่แสดงที่ตั้งชุมชนในพื้นที่กรณีศึกษา (เขตบางพลัด)	142
ภาพที่ 25 แผนที่ชุมชนวัดกนิษฐา	144
ภาพที่ 26 ที่อยู่อาศัยริมแม่น้ำ และที่อยู่อาศัยในชุมชน	145
ภาพที่ 27 บ้าน ไม้สองชั้น และร้านค้าในชุมชน	146
ภาพที่ 28 ถนนคอนกรีตในชุมชน และทางเท้าในชุมชน	146
ภาพที่ 29 การปรับปรุงทางเท้าภายในชุมชน และถนนแคบ	148

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 30 แผนที่ชุมชน วัดบวรมงคล.....	150
ภาพที่ 31 สภาพที่อยู่อาศัยริมคลอง และสภาพที่อยู่อาศัยริมคลอง	152
ภาพที่ 32 ที่อยู่อาศัยสภาพดี และที่อยู่อาศัยสภาพทรุดโทรม.....	152
ภาพที่ 33 ถนนคอนกรีตในชุมชน และท่าเรือวัดบวรมงคล.....	153
ภาพที่ 34 ยกระดับถนนเพื่อเป็นคันกั้นน้ำ และท่อระบายน้ำเดิมต่ำกว่าท่อระบายน้ำใหม่.....	154
ภาพที่ 35 แผนที่ชุมชน วัดคฤหบดี	156
ภาพที่ 36 สภาพน้ำท่วมขังในพื้นที่ และสภาพคลองและที่อยู่อาศัยริมคลอง	158
ภาพที่ 37 บ้านพักอาศัยสภาพดี และการบุกรุกที่สาธารณะริมแม่น้ำ.....	158
ภาพที่ 38 ถนนคอนกรีตในชุมชน และท่าเรือบริเวณหน้าวัดคฤหบดี	159
ภาพที่ 39 การสร้างบ้านพักอาศัยบุกรุกคลองสาธารณะ และพื้นที่ค้ำมีน้ำท่วมขัง	160
ภาพที่ 40 แผนที่ชุมชนบ้านปูน.....	163
ภาพที่ 41 พื้นที่มีน้ำท่วมขัง และทางเดินมีน้ำท่วมขัง.....	164
ภาพที่ 42 บ้านไม้สองชั้นริมแม่น้ำ และบ้านครึ่งตึกครึ่งไม้สองชั้น.....	165
ภาพที่ 43 ถนนคอนกรีตในชุมชนบางส่วนชำรุด และการปรับปรุงทางเดินให้เป็นคันกั้นน้ำ	165
ภาพที่ 44 พื้นที่ค้ำมีน้ำท่วมขัง และทางเดินท่าทรุดโทรมต้องปรับปรุง	166
ภาพที่ 45 แผนที่ชุมชน วัดพระยาศิริโอบสวรรค์	169
ภาพที่ 46 สภาพน้ำท่วมขังภายในชุมชน และพื้นที่ว่างจากการรื้อย้าย	170
ภาพที่ 47 บ้านไม้สองชั้น และห้องแถวสองชั้น	171
ภาพที่ 48 ถนนคอนกรีตในชุมชน และทางเดินเท้าในชุมชน.....	171
ภาพที่ 49 ทางเดินเท้าต้องปรับปรุง และพื้นที่ค้ำน้ำท่วมขัง	172
ภาพที่ 50 สภาพน้ำท่วมขังในชุมชน และทางเท้าไม่มีท่อระบายน้ำ	175
ภาพที่ 51 บ้านไม้ชั้นเดียว และบ้านไม้สองชั้นริมแม่น้ำ	176
ภาพที่ 52 ท่าเรือวัดดาวดึงษาราม และทางเดินเท้าภายในชุมชน.....	176
ภาพที่ 53 น้ำท่วมขังบริเวณใต้ถุนบ้าน และทางเดินภายในชุมชนมีสภาพทรุดโทรม.....	178
ภาพที่ 54 แผนที่ชุมชนคลองเจ้าครุฑ.....	180
ภาพที่ 55 พื้นที่ลุ่มค้ำมีน้ำขัง และพื้นที่ริมแม่น้ำ	182
ภาพที่ 56 บ้าน ไม้สองชั้นริมแม่น้ำ และที่อยู่อาศัยริมถนนใช้เป็นร้านค้า	182
ภาพที่ 57 ถนนคอนกรีตในชุมชน และทางเท้าในชุมชน	183
ภาพที่ 58 การก่อสร้างคันกั้นน้ำริมแม่น้ำ และน้ำท่วมขังในชุมชน	184

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 60 ผลของการก่อสร้างคันกั้นน้ำต่อการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย	95
ตารางที่ 61 การปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยเนื่องจากการก่อสร้างคันกั้นน้ำ	95
ตารางที่ 62 ประโยชน์ที่คิดว่าจะได้รับหลังสร้างคันกั้นน้ำแล้วเสร็จด้านทัศนียภาพ	96
ตารางที่ 63 ประโยชน์ที่คิดว่าจะได้รับหลังสร้างคันกั้นน้ำแล้วเสร็จด้านคมนาคม	96
ตารางที่ 64 ประโยชน์ที่คิดว่าจะได้รับหลังสร้างคันกั้นน้ำแล้วเสร็จด้านที่อยู่อาศัย.....	97
ตารางที่ 65 ประโยชน์ที่คิดว่าจะได้รับหลังสร้างคันกั้นน้ำแล้วเสร็จด้านพาณิชย์/ธุรกิจ.....	97
ตารางที่ 66 การยอมรับถ้าราชการต้องการให้ย้ายที่อยู่อาศัยออกจากพื้นที่.....	98
ตารางที่ 67 ความเห็นหากราชการจัดหาที่อยู่ให้ใหม่	98
ตารางที่ 68 สภาพน้ำท่วมหลังจากก่อสร้างคันกั้นน้ำแล้ว	99
ตารางที่ 69 ความต้องการความช่วยเหลือในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยจากทางราชการ	99
ตารางที่ 70 สภาพน้ำท่วมหลังจากก่อสร้างคันกั้นน้ำแล้ว	99
ตารางที่ 71 ความต้องการความช่วยเหลือในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยจากทางราชการ	100
ตารางที่ 72 การรับทราบเรื่องกฎหมายควบคุมการก่อสร้างอาคาร	101
ตารางที่ 73 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง	101
ตารางที่ 74 แนวความคิดในการกำหนดให้พื้นที่ริมแม่น้ำเป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อสันถนาการฯ	102
ตารางที่ 75 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานที่ตั้งของที่อยู่อาศัยกับความเห็นเรื่องกำหนดให้พื้นที่ริมแม่น้ำเป็นพื้นที่สาธารณะ	102
ตารางที่ 76 แสดงขั้นตอนการจัดการความขัดแย้งและการมีส่วนร่วมสาธารณะ	114